

**דגם תשובות לשאלון בסוציולוגיה, 2 יח"ל, מס' 65281, קיץ תשע"ט**

בבדיקת התשובות יש להיעזר במקורות הביבליוגרפיים, בתכנית הלימודים ובדגם התשובות.  
יש לבדוק אם תשובת התלמיד משקפת ידע, הבנה ושימוש במושגים מתאימים.

**פרק ראשון**

יש לענות על אחת מן השאלות 1-2.

| תשובה 1 | גישה פונקציונליסטית                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | ניקוד                                                                                    |
|---------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|
| נתח:    | <p>על הנבחן להתייחס לשני מושגים ו/או עקרונות מן הפתיח.</p> <p><u>מושגים/עקרונות:</u><br/>פונקציה / צרכים / מוסד חברתי / חלוקת תפקידים / המשכיות / יציבות / תפקיד / הרמוניה / אוניברסל תרבותי / הסכמה על ערכי יסוד / שמירה על הסדר החברתי / צורך חברתי / דיספונקציה / פונקציה גלויה / פונקציה סמויה.</p> <p><u>ניתוח:</u><br/>* על פי הפתיח, אפשר לראות שהתפקיד העיקרי של האימהות הוא גידול הילדים, כי הן מוותרות על תחומי עיסוק מאתגרים / תובעניים כדי לגדל את ילדיהן. האימהות שמגדלות את הילדים וזמינות עבורם, תורמות ליציבותה והמשכיותה של המשפחה.</p> <p>* כשגברים ונשים ממלאים את תפקידם (המסורתי) בחברה, נשמרת ההמשכיות / היציבות של החברה. כשהאם ממלאת את תפקיד ה"אימא" המסורתי (מוותרת על פיתוח קריירה תובעני) – הדבר מוביל ליציבות ולהמשכיות החברה.</p> <p>(!) יתקבל כל ניתוח באמצעות מושג רלוונטי.<br/>לדוגמה, תפקיד ע"ד: בכל חברה יש צורך לשמור על חוק וסדר. לשם כך, החברה צריכה אנשים שימלאו, בין היתר, תפקיד עורך דין. תפקידם של עורכי דין – לעזור לשמור על הצדק והחוקים בחברה, תוך כדי סיוע משפטי לאזרחים וגופים שונים. כאשר גברים ונשים משתלבים בתחום זה – הם עונים על הצורך החברתי, ממלאים תפקיד חשוב בחברה, ובכך תורמים לקיומו והמשכו של הסדר החברתי.</p> | <p>מושגים<br/><math>25\% \times 2</math></p> <p>ניתוח<br/><math>25\% \times 2</math></p> |

| תשובה 2 | גישה הקונפליקט                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | ניקוד                                                                                    |
|---------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|
| נתח:    | <p>על הנבחן להתייחס לשני מושגים ו/או עקרונות מן הפתיח.</p> <p><u>מושגים/עקרונות:</u><br/>תחרות / אינטרסים מנוגדים / מאבק / שליטה / משאב מוגבל / שדה קרב / יחסי כוח / אי-שוויון / שינוי חברתי / קונפליקט מגדרי / מעמדות / הייררכייה / תסכול.</p> <p><u>ניתוח:</u><br/>על פי הפתיח, אפשר לראות שעורכי דין עובדים בשוק עבודה תחרותי.<br/>העובדים, גברים ונשים, מתחרים על תחומי עיסוק.<br/>זמן הוא משאב מוגבל, כי תחומים רבים מצריכים שעות עבודה רבות. נשים נאלצות לבחור תחום פחות תובעני ומרגישות תסכול. המשאב המוגבל יכול להיות גם משרות / תחומי התמחות להן נדרשים עורכי דין.</p> <p>* הקטע מתייחס למאבק על הזדמנויות לגברים ונשים בבחירת תחומי התמחות.</p> <p>(!) יתקבל כל ניתוח באמצעות מושג רלוונטי.</p> | <p>מושגים<br/><math>25\% \times 2</math></p> <p>ניתוח<br/><math>25\% \times 2</math></p> |

## פרק שני

יש לענות על שתיים מן השאלות 3-6.

| ניקוד           | תשובה א3 | סנקציה                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|-----------------|----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 25%             | מהי:     | סנקציה היא תגובה (חיובית או שלילית) על מילוי או אי־מילוי נורמה.                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| $25\% \times 2$ | הציג:    | <p>על הנבחן להציג שני סוגי סנקציות:</p> <p><u>סנקציה חיובית</u>: מחווה של החברה כלפי האדם המקיים את הנורמה.</p> <p><u>סנקציה שלילית</u>: עונש של החברה לאדם שאינו מקיים את הנורמה.</p> <p><u>סנקציה פורמלית</u>: סנקציה המעוגנת בחוק, בתקנון או במסמך רשמי.</p> <p><u>סנקציה לא פורמלית</u>: סנקציה שאינה מעוגנת בחוק, בתקנון או במסמך רשמי.</p> |
| 25%             | הדגם:    | <p>על הנבחן להדגים סוג אחד מן הפתיח:</p> <p><u>סנקציה שלילית</u>: על ההורה שאינו מקיים את נורמת חיסון הילדים מוטל קנס.</p> <p><u>סנקציה פורמלית</u>: על ההורה שאינו מקיים את נורמת חיסון הילדים מוטל קנס מצד ממשלה שהיא גוף רשמי ומוסמך לבצע זאת.</p> <p><u>סנקציה לא פורמלית</u>: התייחסות אל הורים אלה כ"סרבנים".</p>                          |

| ניקוד                                                                                      | תשובה ב3 | התאוריה האקולוגית של ברונופברנר                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|----------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>ציון</p> <p><math>5\% \times 2</math></p> <p>הסבר</p> <p><math>30\% \times 2</math></p> | הציג:    | <p>על הנבחן להציג שתי סביבות אקולוגיות:</p> <p><u>סביבת המיקרו</u>: הסביבה המיידית והראשונית בהשפעתה, הפנימית יותר והקרובה ביותר לפרט. במסגרתה בני אדם מקיימים אינטראקציות בקשרי פנים אל פנים עם האנשים הקרובים אליהם.</p> <p><u>סביבת המסו</u>: היחסים וערוצי התקשורת בין יחידות מיקרו שונות.</p> <p><u>סביבת האקסו</u>: אירועים וקשרים שהפרט אינו מוצג בהם פיזית ואין לו תפקיד פעיל בהם, אך הם משפיעים עליו.</p> <p><u>סביבת המאקרו</u>: ההשפעה הרחוקה ביותר כמו מדיניות חברתית, אידאולוגיה.</p> |
| 30%                                                                                        | הדגם:    | <p>על הנבחן להדגים סביבה אקולוגית אחת מן הפתיח:</p> <p><u>סביבת המיקרו</u>: ההורים של הילדים משמשים מערכת מיקרו; יש ביניהם קשרים קרובים ומידיים, פנים אל פנים.</p> <p><u>סביבת המאקרו</u>: המדיניות החברתית של ממשלות באה לידי ביטוי בהטלת קנס על אי חיסון ילדים.</p>                                                                                                                                                                                                                              |

| תשובה 4א | משפחתיות                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | ניקוד                                                                                     |
|----------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|
| הסבר:    | משפחתיות – מרכזיות המשפחה בחיי הפרט.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 10%                                                                                       |
| הצג:     | <p>על הנבחן להציג <u>שני</u> מדדים של רמת המשפחתיות:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <u>שיעור הנישואים</u>: מספר הנשואים ביחס לכמות האוכלוסייה.</li> <li>• <u>שיעור הגירושים</u>: מספר הגירושים ביחס לכמות האוכלוסייה.</li> <li>• <u>שיעור הפרייון</u>: מספר הלידות בשנה ביחס למספר הנשים בגיל ההולדה.</li> <li>• <u>שיעור הילודה</u>: מספר הלידות בשנה ביחס לכמות האוכלוסייה.</li> </ul>                        | <p>ציון מדד<br/><math>10\% \times 2</math></p> <p>הסבר<br/><math>15\% \times 2</math></p> |
| הסבר:    | <p>על הנבחן להסביר קשר אפשרי בין מדד <u>אחד</u> שציין לבין תוחלת החיים:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <u>שיעור הנישואין</u>: אנשים נשואים חיים יותר מאנשים שאינם נשואים. בחברה הישראלית אנשים רבים נשואים.</li> <li>• <u>שיעור הילודה</u>: בבגרותם, ילדים דואגים להורים המבוגרים.</li> <li>• <u>שיעור הילודה</u>: כשיש הרבה ילדים הטיפול בהורים מתחלק בין הילדים.</li> </ul> <p>(!) יתקבל כל הסבר רלוונטי.</p> | 40%                                                                                       |

| תשובה 4ב | קבוצה                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | ניקוד           |
|----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| הצג:     | <p>על הנבחן להציג <u>שלושה</u> מאפיינים של קבוצה (מתוך חמישה):</p> <p><u>אינטראקציה חברתית</u>: חברי הקבוצה מקיימים ביניהם קשרים (סוגים שונים של תקשורת: משוחחים זה עם זה, מתייחסים זה לזה ומשפיעים זה על זה).</p> <p><u>מבנה חברתי, המשכיות ויציבות</u>: לקבוצה יש מבנה חברתי (מערכת של סטטוסים ותפקידים חברתיים).</p> <p><u>תלות הדדית</u>: בקבוצה יש כמה חברים שיש ביניהם תלות הדדית (הם מושפעים במשותף מאירועים שונים; הם משפיעים זה על זה בפעילותם. יש להם "גורל משותף").</p> <p><u>זהות קבוצתית, תפיסה עצמית של קבוצה</u>: מרגישים שייכות לקבוצה (מזדהים עימה ומזהים עצמם כ"אנחנו" לעומת "הם").</p> <p><u>מכנה תרבותי משותף</u>: יסודות תרבותיים המשותפים לקבוצה (מטרות, אינטרסים, השקפת עולם; אמונות, נורמות או ערכים משותפים).</p> | $20\% \times 3$ |
| הסבר:    | <p>על הנבחן להסביר כיצד <u>שני</u> מאפייני קבוצה באים לידי ביטוי במשפחה.</p> <p><u>אינטראקציה חברתית</u>: בני המשפחה משוחחים זה עם זה, מתייחסים זה לזה ומשפיעים זה על זה.</p> <p><u>מבנה חברתי, המשכיות ויציבות</u>: תפקיד וסטטוס של הורים; ילדים במשפחה.</p> <p><u>תלות הדדית</u>: בין בני המשפחה יש תלות הדדית. הם מושפעים במשותף מאירועים שונים ומשפיעים אחד על השני.</p> <p><u>מכנה תרבותי משותף</u>: לבני המשפחה יסודות תרבותיים משותפים (מטרות, השקפת עולם; אמונות, נורמות וערכים משותפים).</p> <p>(!) יתקבל כל יישום של <u>שני</u> מאפייני קבוצה.</p>                                                                                                                                                                               | $20\% \times 2$ |

| תשובה 5א | סוכן חיברות                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | ניקוד   |
|----------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| מיהו:    | סוכן חיברות <u>מתווך</u> בין היחיד לחברה, ומקנה לפרט מיומנויות איך לפעול ולהתנהג בחברה.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 40%     |
| הצג:     | <p>על הנבחן להציג <u>שני</u> תפקידים של בית ספר כסוכן חיברות.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• הקניית חינוך פורמלי ובלתי פורמלי.</li> <li>• מחנך להפנמת ערכי החברה.</li> <li>• מעודד תחרותיות והישגיות.</li> <li>• תורם לעיצוב הזהות.</li> <li>• מחזק את אי־השוויון הקיים בחברה.</li> <li>• תורם להכנה לחיים בחברה המודרנית (עמידה בלוחות זמנים וציות לתקנות).</li> <li>• מעודד קונפורמיות/צייתנות.</li> <li>• מעצב תפיסות מגדריות.</li> </ul> | 30% × 2 |

| תשובה 5ב | סגנונות מנהיגות                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | ניקוד   |
|----------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| הצג:     | על הנבחן להציג <u>שני</u> סגנונות:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 30% × 2 |
|          | <p><u>מנהיג סמכותי</u>: קובע את מטרות הקבוצה ומתכנן כיצד להשיגן. [מרכז בידיו את המידע ומפיעזר לחברי הקבוצה. רוב הקשרים בתקשורת קבוצתית מתנהלים עם מנהיג הקבוצה; כל הפעילות בקבוצה תלויה בו; הוא קובע את דרכי הפעולה ואת שלבי פעולות הקבוצה; נותן פקודות; משתמש בפקודות קוטעות; דברי שבח וביקורת לא אובייקטיביים.]</p> <p><u>מנהיג דמוקרטי</u>: משתדל לשתף את חברי הקבוצה בקביעת מטרותיה ובאחריות לביצוען. [הוא נותן חופש להחליט; השתתפות מזערית מצידו; מרבה לנהל דיון קבוצתי ולחלק את האחריות בין מרבית החברים; מספק מידע כשמתבקש לכך; מעודד יחסים הנרקמים בין חברי הקבוצה ופועל להפגת מתחים; מעורר להכוונה עצמית; נותן מידע והצעות מנחות; מפגין התנהגות שוויונית.]</p> |         |
| הדגם:    | על הנבחן להדגים מאפיין <u>אחד</u> של <u>כל אחד</u> מהסגנונות שהציג.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 40%     |
|          | <p>מורים המשתפים את תלמידיהם בבחירת תוכני הלימוד: סגנון מנהיגות דמוקרטי המספק מידע ומאפשר לתלמידיו, חברי קבוצתו, להיות שותפים בקביעת תוכני הלימוד.</p> <p>מורים הקובעים את תוכני הלימוד בלי להתייעץ עם תלמידים: סגנון מנהיגות סמכותי הקובע את תוכני הלימוד כשהוא מעביר את המידע.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |         |

| תשובה 6א | מושגים                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | ניקוד   |
|----------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| הסבר:    | <p>על הנבחן להסביר <u>שני</u> מושגים:</p> <p><u>סמל</u>: דבר מה המייצג דבר אחר, ולו משמעות רגשית או רעיונית; גירוי בעל משמעות.</p> <p><u>מגדר</u>: הציפיות החברתיות ביחס להתנהגות הנאותה מצד נשים ומצד גברים; הנטיות התרבותיות המקובלות בחברה בהתייחסותה לנשים ולגברים; ההבחנה החברתית (או התרבותית) בין גברים לנשים.</p> <p><u>שפה</u>: מערכת הסמלים החשוב ביותר, שרכישתה חיונית לאדם בחברה.</p> | 25% × 2 |
| הדגם:    | <p>על הנבחן להדגים <u>שני</u> מושגים:</p> <p><u>סמל</u>: סביבת עבודה תחרותית או תפקיד ניהולי מעבירה מסר של סביבה גברית שאינה מתאימה לנשים.</p> <p><u>מגדר</u>: הציפיות מגברים — לנהל ולהתחרות.</p> <p><u>שפה</u>: המילים "לנהל", "להוביל", "לבנות" ו"תחרות" מעבירות מסר — מה מתאים לנשים ומה מתאים לגברים.</p>                                                                                    | 25% × 2 |

| תשובה 6ב | תחושת קיפוח יחסי / קבוצת התייחסות                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | ניקוד |
|----------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| מהי:     | <p>תחושת קיפוח יחסי [היא תחושה סובייקטיבית] שנוצרת בתהליך של <u>השוואה</u> שעורך הפרט בין מצב קבוצת השייכות שלו (קבוצה שבה הוא חבר) לבין מצבם של אלה שאליהם הוא בוחר להשוות את עצמו. אלה קרויים "קבוצת התייחסות" (או, "יחידת התייחסות").</p> <p>אם הפרט משווה את מצבו למצב קבוצת התייחסות וקיים <u>פער גדול</u> בין יחידת ההתייחסות לבין קבוצת ההשתייכות שלו, הוא יחוש תחושת קיפוח יחסי.</p>                     | 70%   |
| יישום:   | <p>על הנבחן להסביר כיצד באה לידי ביטוי תחושת הקיפוח היחסי בפתח, תוך כדי התייחסות למושג "קבוצת (יחידת) התייחסות":</p> <p>תחושת הקיפוח היחסי באה לידי ביטוי בפתח ברתיעה של נשים להיענות לסוג מסוים של מודעות הדרושים. בקרב נשים, בשונה מגברים, מודעות אלה מעוררות חשש מסביבת עבודה תחרותית ועוינת. כשנשים משוות את עצמן לגברים, הן חשות תחושת קיפוח בשל מספרן היחסי הקטן בהשוואה לגברים המחזיקים בעמדות ניהול.</p> | 30%   |

## פרק שלישי

יש לענות על שתיים מן השאלות 7-10.

| תשובה 7א | קהילה                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | ניקוד           |
|----------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| מהי:     | קהילה היא יחידה בתוך המערכת הכללית המרכיבה את החברה. [היא דרך התארגנות של אנשים בחברה].                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 10%             |
| הצג:     | <p>על הנבחן לציין שני ממדים של קהילה:</p> <p><u>ממד חברתי</u>: מדובר ביחסי גומלין בין אנשים שמתנהלים במקומות מפגש חברתיים.</p> <p><u>ממד פסיכולוגי-תרבותי</u>: לאנשים יש תחושת שייכות וקשר בין-אישי. הם חולקים מערכת תרבותית משותפת ומזהים את עצמם כשייכים לקהילה.</p> <p><u>ממד גאוגרפי</u>: זיקה לאזור או לטריטוריה מסוימת.</p>                                                                                                                                                                                                   | $30\% \times 2$ |
| הדגם:    | <p>על הנבחן להדגם ממד אחד מתוך הקטע:</p> <p><u>ממד חברתי</u>: האם פתחה קבוצת פייסבוק ושמה "תנו לגדול על שקט – הורים חכמים קונים טלפונים טיפשים יחד". קבוצה זו היא קהילה בממד החברתי מכיוון שבמסגרתה אנשים "נפגשים" זה עם זה למטרות חברתיות.</p> <p><u>ממד פסיכולוגי-תרבותי</u>: אנשים במסגרת זירת הדיון בפייסבוק מרגישים שייכות והזדהות, וזה מתבטא ברכישה של טלפונים "טיפשים". החברים בקהילה חולקים מערכת תרבותית וערכים דומים. למשל: אכפתיות ומעורבות הורים, הרצון ליצור שיח ומודעות טובה יותר לפעילות הילדים במדיה הדיגיטלית.</p> | 30%             |

| תשובה 7ב | נורמה "פולקוויז"                                                                                                                                         | ניקוד |
|----------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| מהי:     | נורמה "פולקוויז" (אורחות העם) זאת נורמה שאי-ציות לה אינו נחשב לפגיעה חמורה בחברה ובמוסר החברתי; זאת נורמה שהסנקציות השליליות כלפי אי-מילויה חמורות פחות. | 50%   |
| הסבר:    | הסיטואציה כאשר מישהו מוציא טלפון כדי לבדוק מי חיפש אותנו נתפסת כמעשה שיגרת, והסנקציות השליליות כלפיה אינן חמורות.                                        | 50%   |

| ניקוד                                                                                 | לנסקי / טיפוס חברה                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | תשובה 8א     |
|---------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|
| <p>ציון<br/><math>10\% \times 2</math></p> <p>הסבר<br/><math>25\% \times 2</math></p> | <p>על הנבחן להציג שני טיפוסים חברה על פי לנסקי.</p> <p><u>לקט וצייד</u>: טכנולוגיה פשוטה של ציד בעלי חיים וליקוט צמחים; נשים בדרך כלל עוסקות בליקוט וגברים – בציד. הפעילות החברתית מכוונת להשגת מזון; יש נדידה למטרת חיפוש אחר מקורות מזון.</p> <p><u>הורטיקולטורה (גננות) ומרעה</u>: טכנולוגיה המבוססת על שימוש בכלי עבודה לגידול צמחים, ביות של בעלי חיים באזורים של מרעה; הגברת היכולת לייצר מזון. "הגננים" מקימים יישובים, הרועים עדיין נודדים; מתפנים לעיסוק במלאכות נוספות כמו ייצור כלים, ציור וכוהני דת; יש יותר גיוון בחלוקת עבודה בחברה; פיתוח סחר חליפין.</p> <p><u>חקלאות</u>: עיבוד קרקע בקנה מידה גדול במחרשות הרתומות לבעלי חיים או מקורות אנרגייה אחרים; ייצור כמות גדולה מעבר לצרכים של מי שעוסק במלאכה; הקמת יישובי קבע; שימוש בכסף כאמצעי לחליפין; התמחות מקצועית; הבדלים מעמדיים; אי־שוויון ופערים חברתיים (בעלי קרקע, האליטות, לעומת איכרים ועובדי הקרקע).</p> <p><u>חברות מתועשות</u>: הטכנולוגיה משתמשת במקורות אנרגייה מתקדמות ויש מכוונות מתוחכמות. שימוש בחשמל, טלפון, רכבת, כחלק מן המהפכה התעשייתית (המאה ה־18). רכישת מיומנויות מכניות והתמחות מקצועית מגבירה את השונויות החברתית; התרבות הופכת לרב־גונית. המשפחה מאבדת חלק מתפקידיה המסורתיים.</p> <p><u>חברה פוסט־תעשייתית</u>: הטכנולוגיה מאפשרת כלכלה המבוססת על מידע. טיפוח מיומנויות הקשורות לאמצעי תקשורת: מחשבים, אינטרנט, טלפונים סלולריים, לוויינים. זרם המידע עובר במהירות לכל העולם. מתפתחים דפוסים משותפים של תרבות גלובלית.</p> | <p>הצג:</p>  |
| <p>30%</p>                                                                            | <p>על הנבחן להביא דוגמה <u>אחת</u> של טיפוסים החברות מתוך הקטע, תוך התייחסות למאפיין רלוונטי <u>אחד</u> של טיפוס החברה.</p> <p>אפשר להדגים מן הקטע רק את החברה הפוסט־תעשייתית: מדובר בשימוש בטלפונים סלולריים. זאת טכנולוגיה מתקדמת המבוססת על מידע.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <p>הדגם:</p> |

| תשובה 8ב         | בעיה חברתית / שאלת עמ"ד                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | ניקוד                                          |
|------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| מהי:             | <p>על הנבחן להסביר מהי בעיה חברתית (אובייקטיבית או סובייקטיבית):</p> <p><u>ההגדרה הסובייקטיבית</u> יחידים, קבוצות ומגזרים (שלרוב הם בעלי השפעה ונגישות לאמצעי התקשורת) מביעים את עמדותיהם כלפי תופעה. אנשים אחרים לא חושבים שהתופעה מהווה בעיה חברתית עבורם.</p> <p><u>ההגדרה האובייקטיבית</u> זוכה להסכמה בציבור הרחב. לרוב היא נסמכת על נתונים [ויש הסכמה בנוגע לערכים הנפגעים בגלל התופעה].</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 40%                                            |
| עמ"ד:<br>(הדגמה) | <p>התלמיד יחוה את דעתו על פי <u>אחד</u> ההגדרות:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>זאת בעיה <u>חברתית אובייקטיבית</u>: על פי הקטע, אפשר לראות שיש הסכמה רחבה של שימוש בסלולרי אשר מזיק לילדים (וגם למבוגרים) ויש התארגנות כדי לשנות את המצב. "בצד קבוצה זו קמו יוזמות נוספות שמתרעות על שינוי לרעה של תרבות השיח היומיומי בעקבות השימוש הנגיש במדיה הדיגיטלית".</li> <li>זאת בעיה <u>חברתית סובייקטיבית</u>: יש אנשים מסוימים שמעלים את השימוש בסלולרי כתופעה שלילית. אחרים טוענים שישנם יתרונות בשימוש במכשיר. לדוגמה: "מנגד, יש אנשים שטוענים שלמדיה הדיגיטלית יש יתרונות רבים עבור ילדים ובני נוער".</li> </ul> <p>(!) התלמיד יחוה את דעתו האישית <u>בעד</u> או <u>נגד</u> התופעה כבעיה חברתית ויבסס את דעתו על <u>אחד</u> הערכים:</p> <p>כבוד / לזולת / שמירת גבולות / קבלת האחר / צדק / שוויון / הוגנות / חופש ביטוי / עדכניות / חדשנות / חופש מידע.</p> | 30%<br><br><br><br><br><br><br><br><br><br>30% |
| (זיהוי ערך)      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                |

| תשובה 9א    | סטייה חברתית                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | ניקוד                                  |
|-------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|
| הסבר:       | <p>סטייה חברתית היא התנהגות הנתפסת כ<u>הפרה</u> של החוקים או הנורמות החברתיות. מי שלא קונפורמי לנורמות הקבוצתיות נחשב לסוטה (או, נון-קונפורמי) בקבוצתו. התנהגותו נחשבת לסטייה ביחס לזמן, מקום או נסיבות חברתיות.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | 20%                                    |
| ציין והדגם: | <p>על הנבחן להציג ממד <u>אחד</u> של יחסיות הסטייה ולהדגים אותו מן הקטע:</p> <p><u>יחסיות של זמן:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>בתקופה מסוימת כל האנשים השתמשו בטלפון "טיפש", ולכן זה לא נחשב לסטייה. היום לרובם יש "טלפון חכם". לכן, מי שמחזיק בטלפון "טיפש" ייחשב לסוטה. אבל, אם כל הילדים יחליפו את הטלפונים שלהם בזמן זה למכשיר "טיפש", הילד שמחזיק בטלפון "הטיפש" – לא ירגיש שהוא סוטה.</li> <li>בעבר שימוש בטלפון תוך כדי שיחה עם מישהו אחר נחשב למעשה לא מנומס – כיום זה הופך לשגרה.</li> <li>בעבר שימוש בטלפונים חכמים על ידי הילדים היה בשגרה. כיום בעקבות השינוי שהנהיגה קבוצת ההורים – השימוש בטלפון חכם יכול להיחשב לסטייה.</li> </ul> <p><u>יחסיות של מקום:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>בבית הספר השימוש בטלפון חכם הוא דבר רגיל שנעשה בידי כולם. אם ילד ישתמש בטלפון "טיפש" בבית הספר הוא ייחשב לסוטה. אבל, אם כולם בבית הספר יחליפו טלפונים לטלפונים "טפשים", ילד שמחזיק בטלפון "טיפש" מסוג זה לא ירגיש שהוא סוטה.</li> </ul> <p><u>יחסיות של נסיבות חברתיות:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>במצבים חברתיים מסוימים השימוש בטלפון "טיפש" נחשב לסטייה. אבל, אם משנים את המציאות וכל הילדים משתמשים בטלפון טיפש – זה לא ייחשב לסטייה.</li> <li>שימוש מושכל בטלפון ובמדיה הדיגיטלית ייחשב לנורמטיבי. התמכרות ושימוש מוגזם ייחשב לסטייה.</li> </ul> | <p>הצג<br/>30%</p> <p>הדגם<br/>50%</p> |



## תשובה ב9

## אינטראקציה סימבולית

## ניקוד

| נתח:              | על הנבחן להתייחס לשני מושגים ו/או עקרונות מן הקטע:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | ניקוד   |
|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| מושגים<br>25% x 2 | <p><u>מושגים</u>: יחסי גומלין (תקינים / לא תקינים) / הבניה חברתית / משמעות סובייקטיבית / פרשנות סמלית / הגדרת מצב משותפת / הגדרת מצב לא משותפת / משמעות סמלית / משא ומתן / סמל / הבניה חברתית של המציאות / גירוי.</p> <p><u>ניתוח</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>הגדרת מצב משותפת בנוגע לתקשורת של ההורים המודאגים באמצעות הקבוצה בפייסבוק: יחסי גומלין בין האימא ובין הורים אחרים דרך הפייסבוק. יש הגדרת מצב משותפת בינם בנוגע לרכישה של טלפונים "טיפשים".</li> <li>הגדרת מצב לא משותפת בנוגע לשימוש בטלפון סלולרי: יחסי גומלין נפגעים כאשר אחד המשוחחים מצפה שיקשיבו לו (נורמה), אך במקום זאת המשוחח השני מתבונן בטלפון הסלולרי, ואז המשוחח הראשון מפרש זאת כזלזול. ["מה היינו חושבים על שני אנשים שמשוחחים ביניהם, כשלתע אחד מהם פותח ספר ומתחיל לקרוא אותו? ובכן, היום מדובר במעשה שגרתי. זה כבר לא נחשב לא מנומס לזלזל ככה במי שלצידך. לא רק לענות לשיחה, אלא גם סתם לשלוף מכשיר כדי לבדוק מי אולי חיפש אותנו"].</li> <li>היעדר הגדרת מצב משותפת: בין המצדדים למתנגדים לשימוש בטלפונים הסלולריים אין הסכמה על המשמעות הסמלית לשימוש בטלפון. בעוד המתנגדים מודאגים מהחסרונות שבשימוש, ורואים בשימוש הילדים בסלולר התמכרות והתנהגות לא רצויה; המצדדים רואים בטלפון הסלולרי מכשיר בעל יתרונות רבים.</li> <li>הגדרת מצב משותפת: בין התומכים למבקרים את השימוש בטלפונים הסלולריים, יש הסכמה סביב הרעיון שיש לעשות שימוש מושכל במדיה הדיגיטלית.</li> <li>הבנייה חברתית של המציאות: הכנסת השינוי לבתי הספר שבהם ילדים מגיעים עם טלפון "טיפש" במקום טלפון "חכם", מבלי שהדבר ייתפס כסטייה או כמעשה חריג, מהווה הבניה חברתית חדשה למציאות. זה כבר לא בושה, אלא דבר מקובל.</li> <li>משא ומתן: בין האם היוזמת את הקבוצה לבנותיה מתנהל משא ומתן סביב סוגיית רכישת טלפון חכם.</li> <li>סמל: טלפון פשוט המיועד רק לקבלת והוצאת שיחות ללא אפשרות גלישה באינטרנט, מסמל / מיוצג כטלפון "טיפש", ואילו טלפון שמאפשר גלישה באינטרנט מסמל ומייצג טלפון "חכם", מתקדם.</li> </ul> <p>(!) כל ניתוח רלוונטי יתקבל.</p> | 25% x 2 |

## תשובה 10א

## האני במראה / קולי

## ניקוד

| הצג:  | תאוריית "האני במראה" של קולי מסבירה את ההתפתחות העצמי (הזהות) בשלושה שלבים:                                                                                                                                                                                                                                                                | ניקוד |
|-------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| הצג:  | <p>א. האדם תופס כיצד אחרים תופסים אותו.</p> <p>ב. האדם תופס מהו השיפוט של האחרים לגבי התנהגותו (שלב ב"אני במראה").</p> <p>ג. האדם מעריך את התנהגותו בהתאם לתגובות של אחרים כלפיו.</p> <p>(!) הציטוט הבא יתקבל כתשובה מלאה: "האדם אינו מה שהוא חושב שהוא, הוא גם אינו מה שאחרים חושבים שהוא. האדם הוא מה שהוא חושב שאחרים חושבים שהוא".</p> | 60%   |
| הדגם: | הילדות תופסות את עצמן (מפתחות את הזהות שלהן) בהתאם למספר הלייקים שהן מקבלות. העצמי של הילדות מתפתח מפרשנותן לתגובת החברה על התמונות שהן מעלות לרשת.                                                                                                                                                                                        | 40%   |

## תשובה 10ב

## מערך סטטוס

## ניקוד

| מהו:  | מערך סטטוס הוא מכלול הסטטוסים / האוסף של כל הסטטוסים של אדם אחד.                                                                                | ניקוד |
|-------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|
| הדגם: | מערך סטטוס של האם: אימא לילדות, חברה (של כתבת הכתבה), מנהלת פורום בפייסבוק, עובדת בחברת החדשות. "קונה": (ארגנה רכישה מרוכזת של טלפונים פשוטים). | 40%   |